

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

VIII. Vtrum metus causet inuoluntarium simpliciter, vel saltem secundum
quid?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

disputent fuscè Valentia qu. 1. punct. 3. & nonnulli alij, nullius profecto momenti est pro directione actuum humanorum, quam intendimus, vt patet. Eiusdem ferè generis est, quod communiter docetur, voluntatem posse pati simpliciter violentiam negatiuam circa actus internos, quatenus inclinata, vel determinatè ad vnum actum necessarium, vel indeterminatè ad alterum ex duobus liberis, potest diuinitus impediri, quominus operetur. Certum namque est, in eo casu, negationem actus, tum prioris seorsim, tum vtriusque posterioris coniunctim, fore violentiam, non lectus, ac violenta est cuiuslibet substantia negatio accidentium aliorum sibi connaturalium. Quidquid autem sit de negationibus actuum, & de hypothese impossibili, concluditur ex dictis, actus ipsos humanos immediate violentos, aut penitus inuoluntarios nequaquam esse posse. Omnes igitur, & solius actus hominis, qui sunt humani, sunt ex suo conceptu voluntarij voluntarietate perfectè, & simpliciter tali.

Ad 1. Quædam actiones causarum secundarum dicuntur ab intrinseco, ad differentiam earum actionum quæ sunt adæquatè ab extrinseco. Hæc autem differentia conuenit maximè actibus humanis. Quia licet sint inadæquatè ab extrinseco ex parte causæ physicè efficientis, & ex parte motiui; habent tamen etiam ab intrinseco directionem ad suum finem, quam alia actiones, tametsi alioquin sint ab intrinseco, habent ab extrinseco tantum. In omni porro actione habetur præcipua ratio de fine, & ex habitudine ad ipsum delimitur potissimum denominatio.

Ad 2. Voluntas humana quatenus subordinata Deo, potest ab eo moueri in quamcumque partem ex iis, ad quas est indifferens ex sua natura. Potest etiam violentiam pati per potentiam eius, sicut patiuntur damnati, quoad omnes suas potentias. Cæterum fieri non potest, vt voluntas per volitionem, & per actum sibi placentem, moueatur, & determinetur ad aliquid purè displicens, ac violentum, & ad quod nullam vim conferat passum, seu ipsa voluntas; sicut fieri non potest, vt denigretur aliquid per albedinem, vtque intellectus ignoret, aut obliuiscatur per actum scientificum, aut memoratiuum, ac demum, vt potentia purè physica sit violenta, aut præternaturalis respectu subiecti, cuius est perfectiua. Omnis autem actus humanus essentialiter est volitio sui, & placet per se ipsum voluntati, cui inest, & similiter facit, vt ei placeat, sitque volitum ab eadem, obiectum aliquod, circa quod ipse versatur, vt dictum est. Peccat itaque obiectio in hoc, quod ex vna parte consideret potentiam Dei secundum suam latitudinem, & ex alia parte restringit effectum potentia diuinæ ad determinatum genus repugnans intentioni eiusdem obiectonis. Ad confirmationem patet ex his, & ex art. 8.

Ad 3. Iam concessa est brutis ratio voluntarij imperfecti, & secundum quid, neque quidquam aliud ibi comprobatur. Quod dicitur de voluntario absolute omni actu, expeditur q. 15. vbi ostenditur repugnare puram omissionem liberam, & consequenter imputationem moralem, ac culpabilem alicuius euentus absque omni prorsus actu positivo libero. Atque ideo submersionem naui imputari ei, qui vitare tenebatur, propter actum posituum liberum, circa aliquod aliud obiectum, impossibilem ex sua natura cum actu positivo, quo vitari potuit, ac debuit submersio. Esto id contingere possit absque vilo actu terminato ad submersionem. Quod solum intendit D. Thomas, vt ibidem dicitur.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum metus causet inuoluntarium simpliciter, vel saltem secundum quid?

IDEVR causare inuoluntarium simpliciter. 1. Quia Philosophus c. illo 1. 3. Ethic. dicit, proicientem merces in mare metu naufragij, simpliciter inuitum id facere, nec simpliciter sponte, & D. Thomas 2. 2. q. 142. art. 3. docet, quæ sunt ex metu, non esse simpliciter voluntaria. Ergo metus causat inuoluntarium simpliciter.

2. Si nulla actio ex metu esset simpliciter inuoluntaria; nullus contractus, nullaque rerum traditio orta ex qualicumque metu, esset nulla ob defectum voluntarietatis; quod tamen multis exemplis demonstratur esse falsum. Patet sequela. Quia quod est simpliciter voluntarium, nequit esse nullum simpliciter ob defectum voluntarij. Omne nimirum tale, vel tale simpliciter, fundatur in tali, vel tali non tantum secundum quid, sed simpliciter.

3. Violentia opponitur voluntario simpliciter, vt dictum est supra. Aliquis autem metus incutitur per violentiam, vt patet. Ergo aliquis metus opponitur voluntario simpliciter.

Ex alia parte videtur nullum metum posse esse causam inuoluntarij, nequidem secundum quid. 1. Quia obseruantia legis diuinæ orta ex metu pœnarum inferni, nullatenus propterea ab vilo censetur inuoluntaria, sed perfectissimè voluntaria. Et confirmatur. Quia signum inuoluntarij interuenientis in operatione aliqua, est tristitia ad eam subsequens, vi subsequitur ad projectionem mercurij. Quod signum tradit Philosoph. in eodem c. 1. Operatio autem honesta, aut utilis, aut lucratiua, orta ex metu præsertim iuste illato, non est materia vilius tristitiæ, sed potius gaudij, & quidem puri, & æterni, quæ honesta est. Ergo non est de ratione metus, vt causet inuoluntarium, vel etiam secundum quid.

2. Metus inhæret voluntati, eamque inclinat ad operationem, quæ procedit ab ipso, nec est de ratione eius, vt tollat perfectissimam cognitionem finis, & circumstantiarum. Ergo actio procedens ex metu, procedit eatenus ab intrinseco, potestque simul procedere ex perfecta cognitione singulorum, in quibus ipsa versatur. Ergo non est de conceptu metus, vt tollat, aut minuat vlla ex parte voluntarium, aut aliquid ex requisitis ad perfectam rationem voluntarij.

3. Metus ipse est maximè voluntarius, quia est ab intrinseco, cum sit actus vitalis, & ex cognitione, cum oriatur ex malo, vt apprehenso perfectè. Voluntarium autem secundum se, non potest esse ratio, & causa inuoluntarij secundum quid, seu voluntarij imperfecti.

4. Quod hic & nunc, atque inspectis omnibus circumstantiis est volitum absolute, non euadit inuoluntarium, vel etiam secundum quid, ex eo præcisè, quia illud ipsum fuit nolitum prius, aut quia secundum se præcisè non est volibile, vt patet in ambulatione ex gr. volita nunc propter nouam circumstantiam, & prius nolita; atque in potione amara sumpta propter sanitatem, cum secundum se præcisè non sit appetibilis. Quod autem sit ex metu, est volitum hic & nunc, licet antecedenter esset nolitum,

nec

nec sit appetibile secundum se præcisè. Ergo quod sit ex metu, non ob id præcisè est inuoluntarium, vel etiam secundum quid.

Art. 1. Respondetur. Metus est fuga mali futuri difficilius vitabilis, vt docet D. Thomas infra q. 41. art. 2. Vnde illa dicuntur fieri ex metu, quæ sunt, vt vitetur malum aliquod imminens difficile vitatu. Communis, & vera sententia est, operationes, quæ procedunt ex metu, esse voluntarias simpliciter, inuoluntarias autem secundum quid. Ità docet Diu. Thom. quæst. 6. art. 6. ex Philosopho, & Gregorio Nysseno, quibus consentiunt omnes alij. Verum pro clariori intelligentia mentis eorum, & pro expedita difficultatum solutione, distinguendus est duplex metus; alius per se, alius per accidens afficiens humanam naturam. Metus per se afficiens est, qui provenit à causis quarum existentia etiam quatenus inferentium illum, est conformis appetitui nostro innato, & cui proinde metui, magis cuiusque interest, subesse, quam non subesse. Huiusmodi est metus poenarum inferni imminens ex peccato; metus amittendi salutem corporis imminens ex excessu cibi, & aliorum similium; metus sistendi beneficentiam amici imminens ex ingratitudine, & quicumque alius similis ortus ex lege qualibet iusta, seu naturali, seu libera, diuina, aut humana impellente iuxta normam rectæ rationis, ad operationes honestas, participes, ac operarices beatitudinis perfectæ, ideoque cæteris omnibus excellentiores, ac vtiliores. Metus procedens ex istiusmodi causis nullam, ne quidem secundum quid inducit per se inuoluntarietatem in actum, & operationem externam, cuius est causa. Quin imò est perfectè voluntarius, & causa perfectè voluntarij absque vlla admixtione inuoluntarij. Quia scilicet est inclinatio elicitæ conformis absolute, & non tantum ex suppositione accidentali, respectu inclinationis naturalis subiecti, cui inest, nec impedit, aut minuit cognitionem prælucentem sibi, aut actui subsequenti. Ideoque tum ipse, tum actus subsequens sunt omnino ab intrinseco, & cum perfecta cognitione.

Art. 2. Licet autem hunc metum prouiderit nobis Deus, vt præualeat aduersus inclinationes alias nocentes moribus, aut propriæ conseruationi, ideoque actus ex illo procedens sit contra inclinationem aliquam subiecti, in quo est: id tamen voluntarietati, idè nulla ex parte nocet per se, quatenus est voluntarietas humana, quia nulla nobis inest inclinatio saltem per se ad simultatem bonorum, in quæ tendit vtrique illa inclinatio: atque appetitui innato postulat humana natura, vt circa eiusmodi objecta operetur liberè, idèst, cum duplici inclinatione inuicem contraria ad bona mutuo impossibilia. Quapropter actus procedens ex metu explicato, est conformis inclinationi humanæ naturæ, non solum quoad substantiam, sed etiam quoad bonum superandi inclinationem aliam resistentem, ratione cuius euadit lucrosa electio, qua superatur talis inclinatio. Vnde si quis eam electionem vellet dicere aliqua ex parte inuoluntariam, deberet consequenter agnoscere voluntariam inuoluntarietatem, quatenus talem formaliter. Qui tamen foret abusus locutionis inter Scholasticos, nunquam sic, aut æquiualeuter locutos, & exorbitaret à definitione voluntarij, postulante quidem, vt operatio sit conformis inclinationi causæ, eiusdemque simul subiecti, non tamen, vt nulli alij eiusdem inclinationi resistat; præsertim non prædominanti, nec præcipuæ.

Art. 3. Metus per accidens afficiens humanam naturam, est qui procedit à causis, quarum existentia saltem quatenus proximè potèrium inferre illum, aduersatur appetitui nostro innato, estque proinde talis, cui absolute sit melius non subesse: cuiusmodi est metus nauis

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

gantis conceptus visis tēpestare, aut pirata imminētibus vitæ, si non proiciantur, aut tradantur merces, atque inducens necessitatem vagam amittendi alterutrum ex duobus bonis, quæ simultaneè retineri poterant honestè ex natura rei. Actus voluntatis elicitus impellente isto metu innaturali sunt partim voluntarij, & partim inuoluntarij, cum magno tamen excessu voluntarietatis; ideoque iuxta communem sententiam initio prælatam dicuntur simpliciter voluntarij, & secundum quid tantum inuoluntarij.

Art. 4. Ratio D. Thomæ est. Quia operans ex metu vult suam operationem prout est hic, & nunc à parte rei, & quod nolit eandem, oritur ex natura obiecti secundum se, & præscindendo à circumstantiis præsentibus, sub qua ratione non est à parte rei, sed solum in apprehensione intellectus. Vnumquodque autem est simpliciter, prout est à parte rei, & solum secundum quid, prout est præcisè in apprehensione; ac propterea mouet illud magis, quam istud, estque magis volitum. Confirmatur. Quia motuum volendi in eiusmodi casibus est maius, quam motuum nolendi. Eligitur enim minus malum aduersus inclinationem in bonum minus, vt vitetur malum maius, ob inclinationem in bonum maius; vt patet in proiectione mercium pro conseruatione vitæ. Accedit, quod communiter, & verissimè dicitur; quidquid volumus, magis volumus, quam nolumus. Quod autem volumus ex metu etiam innaturali, verè volumus efficaciter.

Art. 5. Et hæc quidem adstruunt clarè excessum voluntarietatis. Adesse autem aliquam inuoluntarietatem simul, patet. Primò: Quia actus procedens ex metu isto violèto ducit originem ex violentia propriè tali, vt patet. Quia necessitas amittendi alterum ex duobus bonis, quæ simul haberi possunt ex natura rei, habebanturque honestè, est omnino violèta. Dictum autem est, violentiam, & operationem ortam ex illa sola, esse omnino inuoluntarij. Ergo actus voluntatis procedens ex tali metu est inuoluntarius, saltem mediātè, & per denominationem extrinsecam, licet intrinsecè, & immediātè sit absolute voluntarius. Deinde actus, ad quem iste metus impellit, fit contra aliam inclinationem in bonum, quod amittitur ratione metus: & non est absolute iuxta naturam, & appetitum innatum voluntatis, vt operetur contra eam inclinationem, atque ideo actus ille non est ab intrinseco quoad modum, quo elicitur, etiam quando operatio est honesta, & per se appetibilis. Denique ad volitionem efficacem, ex. gr. proiciendi merces, atque ad ipsam proiectionem consequitur naturaliter tristitia, cuius subsecutionem notatum iam est ex Philosopho, esse signum inuoluntarietatis permixtæ volitioni antecedenti. Ea igitur, quæ fiunt ex metu innaturali, & violèto, sunt voluntaria simpliciter, simulque inuoluntaria secundum quid.

Ad 1. Particula *simpliciter*, aliquando ponitur solum ad excludendam suppositionem accidentalem; atque hoc modo vsurpatur à Philosopho eo in loco; quatenus, qui proicit merces, nollit eas proicere, si non adesset periculum naufragij; quæ est suppositio accidentalis. Nonnunquam verò vsurpatur, prout denotat simplicitatem rei significatæ per nomen, cui adiungitur, cum exclusionem totius contrarij; atque hoc pacto vsurpatur à Diu. Thoma in illo artic. 3. vt patet ex aduersatiua, *sed mixta*, quam adiungit, postquam dixit non esse eiusmodi simpliciter voluntaria. Communiter autem adhibetur eadem particula ad significandum in permixtione, seu coniunctione contrariorum, id præualere, cui ipsa adiungitur, vt cum dicitur de *Ethiope*, esse simpliciter nigrum, & album secundum quid, propter nigredinem

C c 2 toto

toto corpore diffusam præter dentes, & partem oculorum, atque hoc sensu loquuntur D. Thomas in præsentia, & ceteri omnes. Vnde patet nullam esse discordiam realem in locis citatis, aut communis sententiæ cum Philosopho, & D. Thoma.

Ad 2. Contractus, & quælibet aliæ actiones, quæ ad sui valorem, & subsistentiam, aut denominationem aliquam intrinsecam, aut extrinsecam, exigunt solam voluntarietatem simpliciter, tametsi admisceatur inuoluntarium aliquod, nunquam possunt irritari ratione ullius metus, aut quoquomodo excidere ab ea conditione, cuius forent, si non procederent ex metu. Irritantur, verò, & excidunt à conditione aliquin sibi conueniente, quæ postulant, & quatenus postulant purum voluntarium impermixtum inuoluntario, quod patet clarè ex dictis. Quod enim est secundum quid sub vna consideratione, sub alia consideratione potest esse simpliciter, maximè in iis, quæ arbitraria sunt, & dependent ex lege, & voluntate legislatoris. Quinam autem contractus, & quænam actiones, & sub qua ratione postulent purum voluntarium, aut permittant mixtionem inuoluntarij, siue ex natura rei, siue ex lege libera diuina, aut humana, dependet ex principiis de peccatis, merito, voto, contractibus in genere, & in specie; quorum consideratio non est huius loci, neque commodè, aut vtiliter hic inferri potest, vt semel, atque iterum aduertunt Suarez, & Vasquez in præsentia.

Ad 2. Violenta quidem est innaturalis suppositio mali imminentis, seu innaturalis imminetia mali; ceterum ea supposita est connaturalis, & verè voluta, atque absolute placens fuga, seu metus eiusmodi mali, necnon electio mali minoris ad vitandum malum maius. Vnde vtrique est voluntaria simpliciter.

Ad 1. In contrarium constat ex diuisione metus exposita art. 1. & 3. Procedit enim de metu absolute connaturali humanæ naturæ, eidemque vtili nulla facta suppositione violenta, & de quo minimè agunt auctores in præsentia, vt patet, inter alia, ex exemplis doctrinæ, quæ semper producantur de metu innaturali, & ex causis violentis suborto. Quare conceditur totum cum Vasquez, & aliis.

Ad 2. Conceditur simpliciter totum de metu connaturali. Violentus enim tametsi inhæreat voluntati, & eam inclinet: inhæret tamen renitenti, & inclinat auersam, cum displicentia quadam de existentia sui ipsius, & effectus deinde subsequenti, ideoque continet, & parit voluntarium mixtum inuoluntario.

Ad 3. Metus violentus ob eandem rationem non est omninò voluntarius, ob quam non est omninò voluntaria operatio deinde subsequens. Quia videlicet ortum ducit ex violentia, vt nuper dicebatur, & ita fugit à malo maiori hic & nunc imminenti, atque inclinat pro eo vitando ad malum minus, vt simul retineat displicentiam aduersus istud ipsum malum minus, secundum statum rerum præapprehensum, vt absolute possibilem, & conuenientem absolute respectu appetitus tum sensitiui, tum rationalis.

Ad 4. Quæ sunt ex metu innaturali, & inducto per violentam impressionem causarum, non dicuntur inuoluntaria secundum quid præcisè, quia præcessit eorum nolitio, vel quia secundum se non sunt appetibilia; sed quia in sensu composito volitionis efficacis eorum retinetur displicentia aduersus dispositionem causarum, quæ compellunt ad efficiendum ea, & ad faciendam iacturam, quam nollet pati, & quam secundum se odio habet, qui proicit merces ob tempestatem, vel piratas; idemque dicitur de omnibus similibus. Quæ doctrina simul cum præcedentibus apparebit illustrius ex dicendis in q. sequen.

QVÆSTIO IX.

Vtrum concupiscentia causet inuoluntarium, aut diminutionem voluntarij?

IDEVR vtrumque causare. 1. Quia, vt arguit Lorca, concupiscentia, vltimum pugnat contra inclinationem actualem honestam voluntatis, eaque proinde renitente, & admiscente inuoluntarium, eliciatur actus conformis concupiscentiæ, necesse est; multò verò magis, qui est eidem disconformis.

2. Concupiscentia in ordine ad suum finem iniungit executionem mediorum aduersantium secundum se inclinationi naturali hominis, & quæ absolute nemo vellet perferre, vt cum pro sumenda vindicta, aut perpetrando furto, aditur vitæ discrimen, perferuntur diu arma grauiora, aguntur noctes infomnes, fiunt magni sumptus. Confirmatur, quia non alia de causa metus, qui est quædam passio, sicut concupiscentia, agnoscitur inductius inuoluntarij, vt dictum est nuper.

3. Vt Arguit Vasquez: Concupiscentia minuit libertatem actus, vt docet apertè D. Thomas in q. 6. art. 7. & nemo negat, aut negare potest: cum experientia constet ex vehementia huius passionis aliquando interire libertatem totaliter: liberum autem est species voluntarij, & contingere nequit diminutio, aut perfectio speciei, absque simili perfectione, aut diminutione generis, quod videlicet continet in se formaliter conceptus specificus adæquatè sumptus.

4. Licet concupiscentia insit homini connaturaliter, nec immittatur violenter à causa extrinseca, deberet nihilominus ex natura sua subesse imperio, & dictamini rectæ rationis. Vnde cum illi dominatur in verso ordine, violentiam quandam patitur voluntas quatenus operans contra inclinationem elicitam ex dictamine rectæ rationis. Quod respexit D. Thomas infra q. 77. art. 6. dicens, *Quando ratio, & voluntas ex se aliquid agunt, non ex impulsu passionis, magis est voluntarium: & in nobis existens, & secundum hoc passio minuit peccatum, in quantum minuit voluntarium.*

5. Quod minuit cognitionem, minuit vtrique voluntarium constitutum per illam. Concupiscentia autem minuit cognitionem, quia vt dicit Philos. 6. Ethic. c. 5. Delectatio, seu concupiscentia delectationis, corrumpit æstimationem prudentiæ.

Art. 1. Respondetur. Communis proculdubio, paucis exceptis, eademque vera sententia negat concupiscentiam causare vllum inuoluntarium simpliciter, vel secundum quid, aut minuere voluntarium, imò affirmat augere: Et quidem hanc esse communem sententiam testantur Suarez tract. 2. in 1. 2. disput. & sect. 3. & colligitur efficaciter, quia post assertam mixtionem inuoluntarij secundum quid in iis, quæ sunt ex metu, affirmant immediatè Theologi voluntarium in iis, quæ sunt ex concupiscentia, absque vlla inuoluntarij, aut non voluntarij insinuatione, & reddita ratione disparitatis quoad hoc inter metum, & concupiscentiam. De Philosopho id in dubium reuocari minimè potest. Quia c. illo 1. 3. Ethic. post doctrinam de metu superius traditam, loquens immediatè de concupiscentia, subiungit sic: *Si quis in cuncta* (id est, quæ sunt ex concupiscentia) *violenta* (id est, inuoluntaria, aut minus voluntaria) *esse dixerit,*

eius